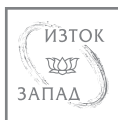

Николай Табаков

ВИЗАНТИЯ

София, 2013

Водещ редактор
Георги Каприв

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Николай Филипов Табаков, *автор*, 2013

© Владимир Марков Минчев, *корица и графичен дизайн*, 2013

Издателство „Изток-Запад“, 2013

ISBN 978-619-152-314-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВА ЧАСТ – ИСТОРИЯТА

1. глава. Нещо ни пречи	6
2. глава. Всички нас	13
3. глава. Или пък нищо	22
4. глава. Вечният град	29
5. глава. Нашето странно място (по географски принцип)	34
6. глава. Със сигурност!	42
7. глава. Да, ама друг път!	48
8. глава. Рациария	53
9. глава. Да си изяде ушите!	60
10. глава. За баща ми	68
11. глава. Багренороден – каква дума само!	78
12. глава. Рим или Константинопол?	85
13. глава. Мария	96
14. глава. Ника	102
15. глава. Братята на императора	114

ВТОРА ЧАСТ – ВЕЧНОСТТА

1. глава. Естетиката като доносник	122
2. глава. Христофор Пелиегрис	134
3. глава. Колко трае щастието?	150
4. глава. Само почакай!	156
5. глава. Островът	167
6. глава. Има защо	174
7. глава. Баба Цеца и нейният мерзавец	182
8. глава. А защо, да го пита човек	190
9. глава. Прокопий Кесарийски	199
10. глава. Спасителю!	208

11. глава. Бащите ни, нашите бащи!	217
12. глава. Една водка време	232
13. глава. Еклезиаст	238
14. глава. За един човек	245
15. глава. Името на иконата	260

ТРЕТА ЧАСТ – ГРАВИТАЦИЯТА

1. глава. Масонската ложа	270
2. глава. Една звезда	280
3. глава. За Византия – с любов	290
4. глава. Няма такъв филм	298
5. глава. Моньо Костов	312
6. глава. Каквото и да означава това!	328
7. глава. Радвам се, господине, аз просто се радвам!	341
8. глава. Гордостта	353
9. глава. Да бъда или да не съм?	362
10. глава. Животът!	370
11. глава. Наследството	382
12. глава. Братът Велизарий	397
13. глава. Давам кралство за кон	409
14. глава. Последната битка за Равена	422
15. глава. Византия	442
Послеслов (Иван Божилов)	451

Историята

Истински дълбокият смисъл от заниманията ни с история, струва ми се, се крие в това, че изучавайки света на хора, живели по друга мяра и според друга система от ценности, казано с други думи, на хора с различни от нашите светогледни реакции, ние придобиваме необходимата критична дистанция, „външния поглед“ спрямо основанията на собствения ни живот, които са за нас толкова самоочевидни и които толкова органично моделират жизненото ни поведение, че сме изкушени да ги припознаем като естествено присъщи на самата човешка природа и валидни за всяко място и за всяко време. Погледът откъм „другото и различното“ разколебава нашата самоувереност, нарушава невинния ни предрефлексивен покой, а с това ни поставя не просто в автентична философска ситуация, но и изобщо в положението на сериозно размишляващи човешки същества.

Цочо Бояджиев

1. глава

НЕЩО НИ ПРЕЧИ

Понякога си представям живота така: летя под звездите свободен като птица, безтегловен дори. Над мен вятърът тананика „Апасионата“ и разпилява косите ми, а цялата вселена ухае на жасмин или на прах за пране „Ариел“, по избор. (Ризата бяла, а перчемът ветровит.) Естествено, в моя полет няма и следа от гравитация – тази древна болест на човечеството, тази вечна спънка, златната ни раница, невидимата камилска гърбица. Тя, досадницата, е изчезнала завинаги и аз се рея из облаците като искра от комин. Като сажда. И може би от разстоянието, може би от призрачната светлина, може би от усещането за полет светът под краката ми изглежда чист и прекрасен, дори не се виждат язвите по нашата мила планета. Вижда се само далечната светлина на новия ден. Зелената ябълка на утрото. И над нея трепери звезда.

Тези представи се появяват предимно нощем.

Представяте ли си?

Но сега отново е ден, няма никакви зелени ябълки и трепкащи звезди, а на перваза на прозореца ми е кацнало познатото врабче, което на шега наричам Свирчо. Перушината му е мръсна и сива, а в човката си разбойникът държи муха, сякаш иска да ми покаже утринния си лов, да се похвали. Муха! Много красива гледка, няма що.

Иначе аз съм обикновен представител на Homo sapiens, живея на последния етаж в жилищен блок, облицован с червени кахлени тухли, и оттук, от високото, се виждат назъбените покриви на града София.

Назъбените.

Покриви.

Казвам се Павел Пелев и нарочно не споменавам бащиното си име, защото не го харесвам. Не ми звучи добре, а аз имам особено отношение към символиката на думите. Ако е за работа, аз и баща си не харесвам, но и това не е важно. Няма

да съм нито първият, нито последният, който не харесва поне единия от родителите си. Баща ми... Боже, баща ми!

Не, ще говоря за него, колкото и да ми е неприятно!

Така и така съм се засилил, пък и няма да е честно към повествованието, ако не спомена мимоходом, че той (предполагам, против волята си) се е сдобил (в някаква опушена селска черквичка) със звучното име (хайде сега) Христос.

Знам, разбира се, че някога е било модерно да се кръщават децата на разни герои от войни, на вождове, светци и всякаква друга паплач, но да кръстиш детето си на името Господне, извинявайте, си е жив мазохизъм. Първо – защото децата са особено чувствителни към различията и най-вероятно в училище са го разпъвали на кръст всеки ден. И второ – Христос си е задължаващо именце, откъдето и да го погледнеш, и детето, оборудвано по такъв несмислен начин, има два пътя пред себе си. Единият е ясен. Правиш се на Господ цял живот и от това си печелиш само неприятности. Другият е по-вероятен. Загърбваш името, отсвирваш неговите – как да ги наречем? – обязанности и отрязваш завинаги християнството от живота си.

Каква ирония, нали?

Да те кръстят Христос.

За добро или за лошо обаче името, пардон – имената, нямаха никакво значение за баща ми. Той просто не им обръщаше внимание. Неговият път отдавна бе напуснал коловозите на съществуващите религии, мисля, че изповядваше единствено вярата в собственото си „аз“. Но как само я изповядваше! Категорично, безпрекословно, без капчица колебание. Защото баща ми не само че не бе отдаден на никакво вероизповедание, тоест липсваха му напълно етични спирачки от рода на Десетте Божи заповеди, но беше упорит като осел, атеист като Тома и прагматичен като фотографически апарат. Черно, бяло. Мое, твое.

И аз, аз, аз!

Егоистичен човек беше баща ми и в свое име, така да се каже, правеше чудеса. Затова, а може би и поради малко късмет, ние бяхме доста състоятелни. Притежавахме собствена фабрика за производство на селскостопански торове, средно-голям цех за опаковки (с печатница) и един малко високопарен

хотел край морето, който всеки сезон приютяваше около четири хиляди туристи, на смени, разбира се. Освен това ние, нашата фамилия Пелеви, бяхме горди притежатели на две къщи в столицата (предвидливо предвидени за мен и за сестра ми) със съответните градини, градинки, фонтанчета и автомобилни алеи, още на голямо имение в провинцията от триста и шестдесет декара (толкова били нужни, за да се изгради самозадоволяваща се ферма), на мандра за кашкавал и малка, изключително поддържана и блестяща от чистота и алпака кланица за добитък. Добитък!

Омръзнало ми е от крави!

Като дете живеех, или по-точно – прекарвах ваканциите си, на село, във въпросното имение, и веднъж една доста недружелюбно настроена крава ме преследва почти два километра по неравен терен със съответните препятствия – рекички и внушителни (хлъзгави) купчинки екскременти. Такива неща.

Ние с баща ми не се разбирахме. Бяхме толкова различни, че не намирахме общи теми за разговор дори на коледната трапеза. Той беше твърд като кремък и отстояваше интересите си с желязна воля. Аз бях мек, учтив и нехаен, даже много нехаен. Веднъж, трябва да е било по Великден, забравих да угася свещите в големия канделабър в трапезарията и подпалих цялата покъщнина. Баща ми щеше да ме убие. Освен това той не понасяше разговори за религията, за изкуствата и изобщо – за „отнесените“ неща, както се изразяваше, според него – сполучливо. Аз, напротив, четях доста философска и теософска литература, вярвах в Провидението и мислех, че Винсент ван Гог и другият Христос, от Назарет, са родни братя.

Различавахме се колкото огънят от водата!

Мисля, че той не ме понасяше. Вероятно смяташе, че не съм пряк потомък на достолепната фамилия Пелеви, не съм неговото логично продължение, а някакво привнесено отвън изчадие, нещо като непорочното зачатие. А бях единственият му син, наследникът с главна буква, и той – с едва прикрито отчаяние – изливаше всичката си неприязън върху майка ми.

Горката жена!

Не стига че беше крехка като стъбло на минзухар, вечно болнава и отнесена в магията на собствените си мисли – като

девойка майка ми е била професионален, при това много талантлив цигулар, – но в техния съвместен живот тя определено играеше ролята на сифон. Тоест през нея „изтичаха“ всички нечисти помисли, всички неучтиви думи и недотам почтени бизнес кроежи на нашия корсар, на баща ми. Тя беше принудена да търпи – понякога по цели нощи – неговите тиради за морала в семейството. Той разбираше морала като кодекс от норми и правила, нещо като ценоразпис, окачен на стената в бакалията, и ако чичко Ленин бе измислил „диктатурата на индивида“, а не онази дивотия, баща ми със сигурност щеше да я добави в семейния номоканон. О, тя бе принудена да търпи и задушевните разговори за проценти печалба, за „мързеливия българин“, който не става за работник, и за болната от шапдореста кобила, която щяла непременно да хвърли петалата, поверена на нехайните грижи на онзи безделник, ветеринаря Събчев. Всички тези ленивци... мамка им!

Тя беше светица посвоему, мисля аз.

Почина от рак, когато бях шестнадесетгодишен, съвсем зеленолик и сърдит на целия свят, с ярки (видими) младежки пъпки по челото и ланитите, и обиден, най-вече обиден на нея. Точно на нея!

Къде е тръгнала сега и защо ме оставя тук? На кого впрочем ме оставя? На този дървенияк?

Веднага след погребението напуснах демонстративно дома си и отидох да живея в младежките общежития с мизерната стипендия от сто и шестдесет лева, от които ми удържаха по неизвестни, но държавни причини цели деветнайсет.

А тя почина, без да се оплаче дори с една дума. Дори на мен. Почина сама.

Майка ми!

Оттогава изминаха кръгли осемнайсет години. Баща ми си е жив и здрав, изглежда силен като горско животно и продължава да ръководи бизнеса с желязна ръка. Аз така и не се завърнах в родния дом, но сестра ми, младата патка Корнелия, все още живее с татко и малко или много привнася някакъв уют, някакъв типично женски привкус в огромната къща, отрупана с мебели, статуи, малки пластики и картини, отрупана с еснафски перденца, килимчета и оранжеви стъпки за баня.

Претрупана.

Нямам логично обяснение за това, но аз станах... не, не човек в онзи смисъл на думата, както го разбираше баща ми. Тъкмо обратното. Просто прописах поезия. Станах не, а мечтаех да изградя от себе си – але, хоп! – истински поет. Винаги съм се възхищавал от мелодиката на думите, от техните благогласни акорди, от нежните минорни полутонове и тъмните мажорни звуци тътени. От неподозираните възможности на твореца. На онзи върховен преводач на трансценденталното, който може (подобно на своя Сътворител) да върши чудеса. Който може да преведе на разбираем език безграничността на всемира, неговата мелодична логика, всяко нежно потрепване на човешката душа. И всеки жест на Провидението, чийто свят дом, чийто единствен дом сме самите ние, и там вътре, някъде дълбоко в нас, тайно усещаме, че сме самотни и тъжни, че сме мъничко сантиментални и че нещо, нещо неподозирано красиво набъбва в нас и ние искаме, страшно много искаме да предадем тази красота не на някой друг, а на човека до себе си.

Искаме да живеем в красотата.

Няма да престана да се възхищавам от стиховете на Рембо. Няма да забравя Александър Блок. Ще обичам най-вероятно до смъртта си Яворовата „Калиопа“. Защо ли?

Заради красотата!

Всъщност, ако изобщо някога запиша истинска поезия, ще ви кажа! Не ще ви кажа, а така ще се развикам, че целият свят да ме чуе. Ще изгътна като йерихонска тръба и ще поваля, ще срутят стените, които всички ние сме издигнали в себе си.

И ще ме чуете!

Но засега със сигурност не смятам, че съм направил кой знае какво, и понеже все пак ме водят за поет група приятели и непознати (мисля – нощни) обожателки, ще спомена някои подробности. Първо – аз съм поет под прикритие, така да се каже, защото иначе си изкарвам прехраната, като списвам светската хроника в онзи отвратителен клюкарски бълвоч, наречен „Вестник за всеки“. И второ – моята поезия не е достигнала кой знае какви висоти на популярност, нека е ясно на всички. Е, вярно, имам преведена поетична книжка в малката държава Словения. И по мои текстове се изпяха, по-скоро – изляха по

радиото, няколко вокални изпълнения. Нали помните „Зелената дреха на ревността“? И рагтайма „Лятото на моята шивачка“?

Това съм аз.

Колкото и да не ми се вярва!

Тук му е мястото да спомена, че въпреки всички различия ние с баща ми притежавахме една обща черта. Не ми се говори за нея, защото е толкова очевидна, крайна и всъщност генетично предпоставена, че всяко нейно проявление ме изпълва с безсилна ярост. Но тя си е там, при всеки удобен случай крещи и се бие в гърдите и аз – искам или не искам – ще трябва да я набутам в рекламния каталог. Тази черта е вроденият ни (и неудържим) стремеж към перфекционизъм, към изпипване на детайла. Няма значение, че той се занимава с материални ценности, а пък аз залитам в духа. Това не е важно. Важното е, че неговите фабрики, градски къщи, имения и технологични линии винаги са последна дума на техниката (или на архитектурата), постоянно са поддържани до блясък и неизменно поразяват окото с екстравагантни подробности. Той е луд по доизкусуряване на всяка частичка, пращинка или човешки недостатък и никога не оставя амбициите си наред пътя. Гони, преследва и ловува дотогава, докато не постигне собствената си представа. Струва ми се, че вярната диагноза в случая е „маниакалност“.

Аз се отнасям така към думите. Лъскам ги, подреждам и преобръщам с такова неуморно постоянство, че понякога наистина приличам на лексикален чистофайник. Не си спомням нито един израз или строфа, които да не съм шлифовал с такова усърдие, все едно че са увеличителни лещи. Знам, че е глупаво, знам, че понякога една неволна грешка може да направи от педантичното сътворено, но това не ми пречи да се връщам отново и отново към текста с монокъл на дясното око, с микроскопична шкурка и ленено парцалче в ръка. А ако случайно реша, че написаното е превзето, банално или прекалено „лотосово“, просто полудявам. В такива случаи може да ме видите как профучавам по редовете като излязъл от релсите трамвай, а зад мен се търкалят обгорени литературни останки и класически руини. Понякога дори се страхувам, че под развалините са затрупани хора и магазинерки. Приличам на

ходещо земетресение, това е. И защо? Заради маниакалните ни центростремления към съвършенство.

Моите и на баща ми.

Пфу!

Иначе живея нормално. Не развявам буйна брада из софийските кафенета и не се напивам „поетично“. В нормално състояние не плаша хората, когато минавам по нашата уличка, когато пазарувам в супермаркета (продавачката дори ме поздравява) или когато се препъвам в разхвърляните автомобилни гуми пред сервиза за резервни части „Пежо“, където се отбивам чат-пат да натегна веригата или да напомним гумите на велосипеда си.

Разбира се, вярно е твърдението, че поетите са „трудни“ и че живеят отнесени в своя си измислен свят. Но сега се досещам, че моята „трудност“ се изразява повече в самотните вечери в ателието, отколкото в някаква видима и притеснителна за останалите различимост. Така си е – повече приличам на счетоводител в позабравен клон на малка банка, отколкото на бард.

Освен когато... Не, за това ще разкажа друг път. Малко е притеснително. И лично.

Но както споменах, живея нормално.

Дори от време на време се прибирам вкъщи. Рядко. По празници и за годишнината на майка. Целувам гладката като мрамор буза на сестра ми, ръкостискам се с баща ми – той продължава да стиска „мъжки“ както едно време – и изяждам задължителния кейк със смокини. После се прибирам в ателието по-самотен от всякога.

Ах, да! Имам подпокривно ателие, подарък от баща ми за тридесет и четвъртия ми рожден ден, който добави към дарението и процедурия през зъби коментар: „Не желая синът ми да живее като бездомно куче!“

Нали?

Имам си ателие, имам прозорец, през който надзъртат надъбените покриви на София, имам си сутрешно врабче на перваза и понякога нощем си мисля, че летя, преодолял тази вечна тежба, тази вечна болест на човечеството – гравитацията.

Всъщност какво ли си нямам?